

25. Теорія держави і права : навч. посіб. / В.М. Субботін, О.В. Філонов, Л.М. Князькова [та ін.]. – К.: Знання, 2005. – С.297.
26. Ведерніков Ю.А. Теорія держави і права : навч. посіб. / Ю. А. Ведерніков, В. С. Грекул. – К.: Центр навчальної літератури, 2005 – С.198.
27. Теорія держави і права: підруч. / А. С. Васильєв, І. В. Борщевський, В.В. Іванов [та ін.]. – Х. : Одісей, 2007. – С.349.
28. Теорія держави і права. Академічний курс : підруч. / за ред. О.В. Зайчука, Н.М. Оніщенко. - 2-е вид., перероб. і допов. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – С.553.
29. Алексеев П.В., Панин А.В. Філософія / П.В. Алексеев, А.В. Панин. – М.: Проспект, 1997. – С. 288.
30. Петручак Л.А. Функції правової культури / Л. А. Петручак // Право й держава: теорія й практика : Науково-практичний і інформаційно-аналітичний щомісячник. – 2009. – № 9. – С.6
31. Орзіх М.Ф. Правова культура в системі сучасного конституціоналізму / М. Ф. Орзіх // Право та культура: теорія і практика: Матер. міжнар. наук. - практ. конф. – Київ, 1997. – С.190.
32. Оборотов Ю.М. Динаміка правової культури / Ю. М. Оборотов //Актуальні проблеми політики : Зб. наук. праць. 1998-1999. – Вип. 6-7. – С.83.

O. Nozdryn

LEGAL CULTURE AS A POSITIVE ASPECT OF THE LEGAL LIFE

The relevance illuminated in a research article provided understanding of the issues of concern the concepts of «legal culture» and «legal life», the relation between them, as well as the determination of their place in the categorical apparatus of jurisprudence.

As an independent subject of study is the legal culture as a whole, not a right or culture is preferable to speak about the synthesis of these components and the emergence of a new specific definitions in the general culture.

With its close ties with the state, law, policy, legal culture inherent in the specific properties that make it one of the most important factors of social life and distinguish it from other types of culture.

When the study of legal culture, it is advisable to use anthropological and axiological approaches. At first, the legal system, culture appears progressive achievements accumulated by mankind in the field of justice, rule of law, sources of law, legal practice, contributing to the development of society and the individual. Legal humanistic culture, because it is created by man for his benefit. And therefore are not included in the content such legal realities of life, as an offense, legal nihilism, formalism, marginality, legal errors and other axiological approach allows for the culture not all human activity and its results, but only that which is good, some value for individuals and society. In this aspect of legal culture is a set of legal values created by mankind, reflecting the progressive development of the law society. Legal culture presupposes the existence of legal values, without which it is impossible.

Irrational is the inclusion of the legal culture that will prevent conflict and its functions, tasks, goals and directions of development.

A common feature of the structure of the legal culture of the society and legal culture of the individual is a sense of justice, which is the core, the core of the legal culture, and is based on the fundamental principles and values as the right to freedom, equality, justice, human rights.

Legal deformation characteristic is legal life, not a legal culture

The concept of value expresses the essential aspects of legal culture. Legal culture - a qualitative state of the legal life of its positive component. Therefore, the legal culture can not be included offense and the other negative legal phenomena, states and processes that are the regressive factors that prevent the normal development of the individual and society. For this purpose the consolidation in the categorical apparatus of law category of «legal life», which makes it possible to incorporate itself as a legal culture, and what is beyond.

Keywords: *legal culture, legal life as legal categories, legal nihilism, sense of justice.*

УДК 342.53(477)«16/17»(045)

В. Н. Пагlačук

РОЛЬ СТАРШИНСЬКИХ РАД У КАДРОВІЙ ПОЛІТИЦІ ГЕТЬМАНЩИНИ

На підставі аналізу нормативних правових і правозастосовних актів другої половини XVII – XVIII ст. встановлена роль Старшинських рад у формуванні центрального та місцевого апарату управління державою, у виборах гетьмана на різних етапах існування української козацької держави.

Отже, традиційно всі посади в Гетьманській державі вважалися виборними. Козацьку генеральну старшину та полковників обирали на Генеральних радах після обрання гетьмана. Історичні

факти свідчать, що Старшинські ради, дедалі активніше починають поступово перетворюють Генеральні ради з органу, що власноруч приймає рішення, на орган, що просто затверджує вже прийняті рішення.

Таким чином, протягом другої половини XVII ст. – на початку XVIII ст. існувало три способи попадання на старшинські уряди: через обрання на Генеральній раді, на Старшинській раді та гетьманське призначення.

Ключові слова: державність Гетьманщини, Старшинські ради, кадрова політика, державний апарат Гетьманщини, історія інститутів державного права, козацька старшина.

Постановка проблеми. Звернення до історії вітчизняної державності ніколи не втрачить актуальності, адже ретельний аналіз та врахування здобутків та помилок на шляху державотворення допоможе ефективно використати отриманий досвід та не повторювати хибних кроків у майбутньому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Протягом останніх двадцяти років ведуться інтенсивні дослідження історії української державності другої половини XVII – XVIII ст., але низка питань вимагає додаткового вивчення. Одним із таких питань є діяльність Старшинських рад в системі органів державного управління Гетьманщини. Окремих аспектів теми, таких, як формування, склад, функціонування Старшинських рад торкалися О. Апанович, В. Голобуцький, В. Горобець, М. Грушевський, О. Гуржій, В. Дядиченко, В. Срмолаєв, З. Когут, А. Козаченко, М. Костомаров, І. Крип'якевич, П. Куліш, О. Лазаревський, В. Липинський, В. Смолій, К. Софроненко, В. Степанков, Т. Чухліб, В. Шевчук, В. Щербак, Т. Яковлева (Таїрова), А. Яковлів та ін. Однак праці вказаних дослідників присвячені іншим аспектам української державності другої половини XVII – XVIII ст., а Старшинські ради досліджувалися фрагментарно. Єдиний виняток становить монографія Л. Окиншевича [1] (вона залишається найґрунтовнішим дослідженням цього органу), але з часів її видання був накопичений значний масив теоретичних знань, а також було введено до наукового обігу нові документи тієї доби.

Метою даної роботи є встановлення ролі Старшинських рад у кадровій політиці Гетьманщини: у формуванні центрального та місцевого апарату управління державою, у виборах гетьмана на різних етапах існування української козацької держави.

Викладення основного матеріалу. Традиційно всі посади в Гетьманській державі вважалися виборними. Козацьку генеральну старшину та полковників обирали на Генеральних радах після обрання гетьмана. Історичні факти свідчать, що Старшинські ради, дедалі активніше ведучи самостійну політичну гру, починають поступово усувати широкий загал з політичної арени і перетворюють Генеральні ради з органу, що власноруч приймає рішення, на орган, що просто затверджує вже прийняті рішення. Орієнтація на ігнорування ролі Генеральної ради практично із самого початку функціонування цієї інституції проявилася в практиці попередніх засідань Старшинських рад, які виносили на затвердження вже готові рішення.

Отже з посиленням ролі та значення старшинської верстви в управлінні країною прерогатива призначення на генеральні посади переходила до Старшинських рад. Встановилися два можливі варіанти: затвердження Старшинською радою кандидатури, призначеної гетьманом, або ж вибори старшинським зібранням – на представницьких радах, розширених старшинських радах (з'їздах). Відомі випадки, коли гетьман сам призначав генеральних старшин.

Таким чином, протягом другої половини XVII ст. – на початку XVIII ст. існувало три способи попадання на старшинські уряди: через обрання на Генеральній раді, на Старшинській раді та гетьманське призначення. На уряд генерального писарства найчастіше призначав гетьман, хоч бувало, що обирали його й на Генеральних радах, наприклад, у 1660 р. – П. Тетерю, та на Радах старшин – у 1739 р. – О. Безбородька. Часто бувало, що гетьман тільки затверджував кандидата від Старшинської ради.

Активно втручаючись в кадрову політику, Старшинська рада конкурувала в цій сфері з гетьманом, Генеральною радою та радами полковними, насамперед з гетьманом, який раз-у-раз практикував одноосібне призначення старшини на вищі посади. Проте це не вважалося за нормальний порядок – супроти таких його дій були нарікання і суперечності. Наприклад, 4 травня 1666 р. єпископ Методій Филімонович повідомив бояринові П. Шереметьєву, що «Запорожцы и Полтавцы и всех Малоросыйских городов полковники и старшина, и казаки, также де и духовенство все боярина и гетмана не любят, за то, что де бояринь и гетмань учаль делать своенравством: вь Переясловле де, да вь Полтаву, да вь Миргороде онь выбраль полковниковь безь посполитой рады и по своей воли, а не по ихь стародывнньим правамь» [2].

За фальсифікатом 1659 р., який Ю. Хмельницький прийняв під впливом політичного тиску замість Жердівських статей, Рада старшини не могла без дозволу царя призначати і звільняти полковників [3].

Однак на практиці було інакше. З подальшим обмеженням функцій Генеральної ради і гетьманів Рада старшини, порушуючи суверенну волю народу – війська, за виразом М. Грушевського [4], перебирає на себе функцію обрання генеральної старшини, полковників і сотників. Для того, щоб

старшина надалі не зазнавала від гетьмана «неволі і жорстокості», вона домагається закріплення в «Конотопських статтях» 1672 р. заборони гетьману «без совета всей старшини» «отставлять» генеральну старшину от «чина, если кто того недостойн будет», тобто карати козацьких урядовців, провину яких відтепер мав обов'язково засвідчити Генеральний суд. Аналогічна вимога ставилась і при позбавленні гетьманом старшин посади [5].

Переяславська угода 1674 р. у ст. 12 закріпила за Старшинськими радами право обирати козацьку старшину [6].

За гетьманства І. Самойловича й І. Мазепи Старшинська рада ще сповна використовувала відвойоване повноваження обрання на уряди. 2 лютого 1678 р. гетьман сповіщав царський уряд про обрання осавула, хорунжого, бунчужного Старшинською радою [7]. С. Величко розповідає про обрання 1700 р. Радою старшин генеральним суддею В. Кочубея [8].

Необхідною умовою для того, щоб претендувати на генеральний уряд, було лише те, щоб претендент був православний і не іноземець. Це положення було зафіксовано у ст. 8 Переяславської угоди 1659 р. і згодом воно неодноразово підтверджувалося указами російського уряду [9].

Крім безпосереднього впливу на процес заміщення вищої керівної посади в державі, Старшинська рада й далі активно втручалася в проведення кадрової політики, визначаючи кандидатів на заміщення вакантних посад в державному апараті та звільняючи старшин від виконання їх посадових обов'язків. Так, гетьман І. Брюховецький повідомляв цареві, що на посаду ніжинського полковника «вибрали со всею старшиною Артема Мартынова». Старшинська рада, яка зібралася у 1687 р. в наметі російського князя Голіцина, обрала декількох полковників, генерального писаря та генерального суддю [10]. Оскільки подібні заходи суттєво обмежували владу гетьмана, то російська влада не лише не заперечувала проти цього, а навпаки, надавала старшинам всіляку підтримку. У розпорядженні, наданому царем Петром I полковнику Ізмайлову, зазначалося, щоб він слідкував за тим, аби гетьман обирав на уряди полковників і генеральну старшину с «общего со всеми совету» [11].

Ст. 11 Коломацьких статей 1687 р. заборонила зміщати генеральну старшину без санкції царського уряду: «Гетману старшини генеральной без воли и указу их царского пресветлого величества, не описався к ним, великим государем, с уряду никого не переменять же...» [12].

Формально посади генеральної старшини вважалися виборними «вольними голосами, по давнему казачьему обычаю», в дійсності ж ця виборність в кінці XVII – першої чверті XVIII ст. була цілком номінальною. Якщо призначення гетьманів, полковників і сотників хоч іноді прикривалося інсценуванням обрання «вольними голосами», то генеральна старшина стала призначатися царським урядом. На заміщення і призначення генеральних старшин треба було обов'язково мати згоду царського уряду.

Це ж було підтверджено і в інструкції стольнику А. Ізмайлову, призначеному в 1709 р. резидентом при гетьманові: «Смотреть... и пресерегать, чтоб гетман никого из старшини и из полковников без указу великого государя и не описався не останавливал и вновь выбирал в генеральную старшину». Генеральну старшину мали вибирати «общим советом» і списки обраних надсилали до царя, який указами затверджував їх [13]. До виконання своїх обов'язків новообраний генеральний старшина брався тільки після затвердження результатів виборів царем [14].

Царська грамота 1715 р. встановлювала новий порядок поставлення на посади полкової старшини і сотників, який забезпечував вирішальну роль у цих призначеннях царської адміністрації [15].

Царський указ від 28 березня 1721 р. вносив істотні зміни у порядок зміщення генеральної старшини, він узаконював положення, за яким гетьман спільно з генеральною старшиною та полковниками обирали лише двох претендентів на вакантні генеральні уряди, потім списки посилались до Колегії іноземних справ, яка й затверджувала одного з кандидатів на посаді [16].

Перша половина XVIII ст. характеризується повним виродженням принципу виборності старшини. Як зазначала О. Апанович, виборне начало було узурповано самою старшиною. Узурпація нею виборчого права збіглася з наступом царизму на автономію України, і вже до середини XVIII ст. не залишилося й натяку на виборність старшинських урядів [17].

Царський уряд почав все більше обмежувати повноваження Старшинських рад у кадровій політиці: спочатку залишаючи за собою право затвердження обраних кандидатур на уряди і полковників, а потім їх призначення. Як свідчить листування гетьмана І. Скоропадського, київський губернатор князь Голіцин ігнорував рішення полкових рад, Ради старшини і самого гетьмана про призначення на уряди [18]. Після обрання у 1728 р. гетьманом Д. Апостола російська Колегія закордонних справ з кандидатур, запропонованих Генеральною радою, Радою старшин і гетьманом, на полковництво взагалі затвердила власний список [19].

Відродження гетьманства за К. Розумовського позначилось відновленням діяльності Ради Старшини. В цей час вона продовжувала визначати кандидатів на вищі урядові посади. Знов почали скликатись з'їзди старшин. Однак кадрові питання як вирішувалися царською адміністрацією або особисто царем, так і продовжувалися вирішуватися, про що свідчать документи, наприклад, «Ордер

гетьмана Розумовського 8 березня р. 1762 про призначення й звільнення у відставку генеральних старшин». В ньому наголошується: «Височайшею Его Імператорскаго Величества конфермацією, сего марта в 5 день собственноручним Его Імператорскаго Величества підписанієм на всеподаннейшем нашем докладе состоявшейся, всемилоостивейше от Его Імператорскаго Величества пожаловани в генералніе Малороссійскіе старшины из выбранных кандидатов на вакансовіе места, а имянно: бунчуковій товариш Александр Дублянскій в судьи генералніе, бунчуковій товариш Василей Туманскій в писари генералніе, бунчуковій товариш Йван Скоропадскій в Асаули генералніе, бунчуковій товариш Данило Апостол в хоружіе генералніе... с принадлежащими каждому из них на те их чини деревнями. Да особливо вечно в оставку с награжденієм чинами уволенни...» (далі йде перелік осіб) [20].

Характерно, що закінчуються подібні документи таким чином: «И сего ради Генеральной войсковой канцелярии приказываем о вышеизображенном всемилоостивейшем от Его Імператорскаго Величества пожалованій, как самим оним чинам об'явить, так и во всех Малороссійских полках опубликовать». Як бачимо, йдеться про «пожалування» посад української генеральної старшини самим російським царем, а про вибори на раді вже й не згадується.

У XVII ст. здебільшого практикувалося затвердження одного з кандидатів, поданих Радою старшин чи гетьманом, або призначенням від імперської влади.

Старшини мали право залишати займану посаду за власним бажанням, склавши свої повноваження перед Генеральною радою або перед Радою старшин. Так, у 1660 р. на Старшинській раді в Батурині М. Вуяхевич «склав з себе уряд» «и за уряд генерального судейства войскового нам гетману, старшине и всему войску, челом удая, выехал» [21]. В 1699 р. склав повноваження генерального писаря В. Кочубей [22].

Відповідно до звичаю, право обирати полковників належало Генеральній та полковій козацькій раді. Другі Переяславські статті закріпили вибори полковника Генеральною радою. Але такий спосіб формування уряду не набув практичного розвитку. Відомі лише поодинокі випадки виборів полковників разом з гетьманом і генеральною старшиною на Генеральній раді [23]. Дедалі частіше вибори полковників – «елекція на полковництво» – відбувалися на полкових старшинських радах – повних або неповних. Ігноруючи «давні права і вольності козацькі», Рада полкових старшин намагалася привласнити право обирати полковника. Так, І. Брюховецький повідомляв цареві, що на посаду ніжинського полковника «ввібрали со всею старшиною Артема Мартынова» [24], а у 1669 р. в Новгород-Сіверську Старшинська рада обрала Ф. Уманця ніжинським полковником [25].

Обирали полковників і на Старшинських радах. У 1682 р. на з'їзді в Батурині «советом всей старшины тот чин полковничества переяславского вручили... Константану Солонине» [26]. Напередодні Коломацької Генеральної ради 1687 р. Старшинська рада обрала Я. Лизогуба чернігівським полковником, Г. Гамалію – лубенським, Р. Райчу – переяславським, Т. Олексійовича – стародубським полковником [27].

Процедура обрання полковників на місцевих радах докладно відтворена сучасним дослідником В. Єрмолаєвим. Незалежно від складу ради вибори проходили у два тури. На першому турі сотенні козацькі ради висували та попередньо обирали кандидатів у полковники. До встановленого гетьманом місця проведення другого туру гетьман надсилав своїх представників, які спостерігали за проведенням виборів. В. Єрмолаєв називає таких представників – це військовий товариш З. Шийкевич, який спостерігав за ходом виборів переяславського полковника у 1690 р., Я. Журахівський та ніжинський сотник В. Гуменський. У 1691 р. полковника полтавського полку рада обирала-під наглядом генерального судді Ф. Прокоповича [28]. Перед виборами на нараді представники генерального уряду разом з полковою старшиною та сотниками остаточно узгоджували кандидата у полковники.

У договірних статтях 1659 р. зазначалося, що гетьман самоправно не міг усунути з посади полковника, а мусив винести це розгляд Генеральної ради [29].

Починаючи з гетьманування І. Виговського, царський уряд намагався безпосередньо призначати полковників. Наприклад, воевода Г. Ромодановський в 1658 р. «велел быть в Прилуцком полку в полковниках на Петрово место Дорошенку Якову Воронченку, до указу великого государя». Мета російської сторони тут, на наш погляд, була ясною: через осіб, лояльних до російської влади, контролювати дії українського державного апарату і не допускати проявів сепаратизму. Проте таку процедуру україно-московські договори не узаконили. Надмірно і явно тиснути на старшину московський уряд ще не наважувався. Тож Генеральний уряд мав лише узгоджувати з Москвою кандидатів у полковники та інформувати про вибори чи призначення нового полковника [30].

Фальсифіковані другі Переяславські статті 1659 р. не тільки запровадили приведення полковників до присяги на вірність російському цареві, а й заборонили Раді призначати й звільняти полковників без дозволу царя [31]. З цього часу цар став затверджувати полковників. За гетьманування І. Самойловича і І. Мазепи гетьманський уряд мусив інформувати царя про призначення і усунення полковників. Уже наприкінці XVII ст. поставлення полковників проводилося лише з санкції царського уряду.

Пізніше царський уряд сам став призначати полковників, причому не тільки з середовища

козацької старшини, а й з російських офіцерів. Одночасно з цим посилюється контроль царизму за поставленням сотників, а з початку XVIII ст. сотники призначалися царськими указами [32].

Призначення полковників (нерідко з числа російських чинів, як зазначалося вище) оформлювалося царським указом або указом Сенату, що надсилався до відома гетьмана та генеральної старшини. Членами Старшинської ради теж ставали російські посадовці, внаслідок чого вона фактично втрачала свої повноваження.

Полковник міг добровільно скласти з себе повноваження перед радою. Другі Переяславські статті 1659 р. закріпили право Загальновійськової ради на відставку полковників. Конотопські статті 1672 р. надали право усувати з полковників з займаних посад Раді старшини – «військового товариству» [33]. Та гетьмани, порушуючи козацькі звичаї, часто одноосібно звільняли полковників, через що термін перебування їх на посаді одержав назву «до ласки реймантарской». В липні 1670 р. гетьман Д. Многогрішний писав до Москви: «А полковника кievського Костянтина Солонину отставил». І далі: «... а на его место иногo за советом старшин войсковых послали» [34].

Позбавляв полковників займаних посад нерідко і царський уряд на підставі звинувачення їх у державній зраді. Так були позбавлені полковництва Данило і Василь Виговські, Г. Гуляницький, А. Жданович [35]. У 1690 р. указом з Москви було зміщено з урядів генерального осавула В. Сербина, полковників Л. Полуботка і Д. Райчу [36].

Висновки. Отже, заміщення посад генеральної старшини відбувалося шляхом призначення, хоч у ряді випадків це прикривалося врученням посади на Старшинській раді. В дійсності призначення на посаду генеральної старшини було справою вузької групи старшин, очоленої гетьманом, і проводилося під контролем та за згодою царського уряду [37].

Отримані в процесі досліджень результати проблеми еволюції шляхів формування кадрового складу козацької старшини свідчать про занепад наприкінці XVII – на початку XVIII ст. традицій виборності полкової та сотенної старшини рядовими козаками. Випадки, коли відбувається пряме призначення або зняття «згори», стають нормою, натомість козацькі Генеральні ради перетворюються на простих фіксаторів подій.

Така практика знаходила підтримку з боку царського уряду, бо цілком відповідала прагненням царизму усунути широкий козацький загал від вирішення політичних питань і зосередити владу в руках старшинської олігархії.

Список використаної літератури

1. Окиншевич Л. Центральні установи України-Гетьманщини в XVII – XVIII ст. / Окиншевич Л. – Ч. 2. Рада старшини. – К., 1930. – Вип. 8. – 352 с.
2. Акты, относящиеся к истории Южной и Западной России, собранные и изданные Археографической комиссией. – Т. 3. (1648 – 1657). – СПб.: Тип. В.В. Пратца, 1863. – С. 98-99.
3. Універсали українських гетьманів від Івана Виговського до Івана Самойловича (1657 – 1687) / упоряд. І. Бутич, В. Ринсевич. І Тесленко. – К. – Львів, 2004. – С. 10.
4. Грушевський М.С. Очерк истории украинского народа. – К.: Либідь, 1992. – С. 198.
5. Акти ЮЗР. – Т. 9. (1648 – 1672). – СПб.: Тип. М. Эттингера, 1877. – С. 915.
6. Полный Свод законов Российской империи (далі: ПСЗРИ). – Т. 1. – СПб., 1830. – С. 973.
7. Окиншевич Л. Генеральна старшина на Лівобережній Україні XVII – XVIII ст. / Л. Окиншевич // Праці комісії для виучування історії західно-руського та українського права. – Вип. 2. – К., 1926. – С. 98.
8. Величко С. Літопис: в 2 т. / Величко С. – К.: Дніпро, 1991. – Т. 1. – С. 602-603.
9. ПСЗРИ. -Т. 1.-С. 497.
10. Лазаревский А.М. Заметки о Мазепе / А.М. Лазаревский // Киевская старина. – 1898. – № 3. – С. 481.
11. Источники Малороссийской истории, собранные Д.Н. Бантыш-Каменским и изданные О. Бодянским. – Ч. II. 1691 – 1722. – М.: Изд. Ун-та, 1859. – С. 229.
12. Источники Малороссийской истории, собранные Д.Н. Бантыш-Каменским и изданные О. Бодянским. – Ч. I. 1649-1687.-М.: Изд. Ун-та, 1858.-С. 314.
13. Там само.
14. Источники Малороссийской истории, собранные Д.Н. Бантыш-Каменским и изданные О. Бодянским. – Ч. II. 1691 – 1722.-С. 229.
15. Там само. – С. 275-276.
16. Окиншевич Л. Генеральна старшина на Лівобережній Україні XVII — XVIII ст. / Л. Окиншевич // Праці комісії для виучування історії західно-руського та українського права. – С. 100.
17. Апанович О.М. Збройні сили України першої половини XVIII ст. / Апанович О.М. – Дніпропетровськ: Січ. – 2004. – С. 78.
18. Ермолаев В. Органи власти и управления Украинской державы (друга половина XVII – XVIII ст.) / В. Ермолаев, А. Козаченко. – Харків: Право, 2002. – С. 100.
19. Окиншевич Л. Генеральна старшина на Лівобережній Україні XVII – XVIII ст. / Л. Окиншевич // Праці комісії для виучування історії західно-руського та українського права. – С. 101.

20. Окиншевич Л. Центральні установи України-Гетьманщини в XVII – XVIII ст. / Окиншевич Л. – Ч. 2. Рада старшини. – С. 291-292.
21. Дядиченко В. Нариси суспільно-політичного устрою Лівобережної України кінця XVII – початку XVIII ст. / Дядиченко В. – К.: Вид-во АН УРСР, 1959. – С. 178-179.
22. Величко С. Літопис: в 2 т. / Величко С. – К.: Дніпро, 1991. – Т. 2. – С. 554.
23. Єрмолаєв В. Органи влади і управління Української держави (друга половина XVII – XVIII ст.) / В. Єрмолаєв, А. Козаченко. – С. 47.
24. Акты, относящиеся к истории Южной и Западной России, собранные и изданные Археологической комиссией. – Т. 6. – СПб.: Тип. В.В. Пратца, 1863. – С. 162.
25. Акты, относящиеся к истории Южной и Западной России, собранные и изданные Археологической комиссией. – Т. 8. (1668 – 1669; 1648 – 1657). – СПб.: Тип. В.В.Пратца. 1875. – С. 10.
26. Єрмолаєв В. Органи влади і управління Української держави (друга половина XVII – XVIII ст.) / В. Єрмолаєв, А. Козаченко. – С. 49.
27. Козаченко А.І. До питання про місцеві органи влади України другої половини XVII ст. Влада полковника / А.І. Козаченко // Вісник Академії правових наук. – 1999. – № 3. – С. 59.
28. Єрмолаєв В. Органи влади і управління Української держави (друга половина XVII – XVIII ст.) / В. Єрмолаєв, А. Козаченко. – С. 49.
29. Слабченко М. Малорусский полк в административном отношении (Историко-юридический очерк)./ Слабченко М. – Одесса: Техник, 1909. – С. 51.
30. Єрмолаєв В. Органи влади і управління Української держави (друга половина XVII – XVIII ст.) / В. Єрмолаєв, А. Козаченко. – С. 49.
31. Універсали українських гетьманів від Івана Виговського до Івана Самойловича (1657 – 1687). – С. 10.
32. Дядиченко В. Нариси суспільно-політичного устрою Лівобережної України кінця XVII – початку XVIII ст. / Дядиченко В. – С. 114.
33. Єрмолаєв В. Органи влади і управління Української держави (друга половина XVII – XVIII ст.) / В. Єрмолаєв, А. Козаченко. – С. 50.
34. Акты, относящиеся к истории Южной и Западной России, собранные и изданные Археологической комиссией. – Т. 9. (1648 – 1672). – СПб.: Тип. М. Эгтингера, 1877. – С. 247, 250.
35. Єрмолаєв В. Органи влади і управління Української держави (друга половина XVII – XVIII ст.) / В. Єрмолаєв, А. Козаченко. – С. 50.
36. Борисенко В.І. Соціально-економічний розвиток Лівобережної України в другій половині XVII ст. / Борисенко В.І. – К.: Наукова думка, 1986. – С. 15.
37. Дядиченко В. Нариси суспільно-політичного устрою Лівобережної України кінця XVII – початку XVIII ст. / Дядиченко В. – С. 192-193.

V. Patlachuk

THE ROLE OF FOREMEN` COUNCILS IN UKRAINIAN HETMAN STATE PERSONNEL

This article is based on the analysis of legal and law enforcement acts of the second half of XVII — XVIII centuries. The role of Foremen` Councils in the formation of central and local unit of government, in the Hetman`s elections during different periods of the Ukrainian Cossack state existence is established.

Thus, traditionally all positions in the Hetmanate considered elected. Cossack colonels and general officers elected at the General council after being elected hetman. Historical facts show that the officers' council increasingly begin to transform the General Council of the authority that makes his own decisions, an organ that just approve decisions already taken.

Thus, during the second half of the XVII century. - Beginning of XVIII century. there are three ways of getting to the officers of government: through election to the General Council, the Council and petty Hetman destination.

Keywords: *Hetman Ukrainian State, Foremen` Councils, personnel policy, the state apparatus of Hetman Ukrainian State, the history of Constitutional Law institutes, Cossack Foremen.*